

τοιούτου στόμα, εἶναι τις ἀπὸ σᾶς καλὸς νὰ καταφρονήσῃ; Ἄπαγε! οὐδαίς. Ἐάν ὅμως, κατὰ δυστυχίαν, εὐρίσκωνται τινὲς μεταξύ σας, τοὺς ὁποίους οὐτ' ἡ φύσις ἐγέννησεν ἐπιτηδεύουσιν εἰς τὴν ἱατρικὴν, οὐτ' ἐλευθέριος ἀνατροφή καὶ παιδεία ἐπροετοίμασαν εἰς αὐτήν, οὐδ' ἐνδυνάμωσαν ἀρκετὰ τὴν ψυχὴν αὐτῶν, ὥστε νὰ προτιμῶσι τοὺς πολλοὺς καὶ μακροὺς τῆς τέχνης κόπους ἀπὸ τὴν εὐκολον ἀπόλαυσιν τῶν ἡδονῶν, καὶ ὅμως τὴν σπουδάζωσιν, ἢ μᾶλλον ἐμπαρόδω ἀκούωσι τοὺς διδάσκοντας αὐτήν, διὰ νὰ ὀνομάζωνται μόνον ἱατροί, καὶ νὰ πλουτήσωσιν ἀπὸ τὴν ἱατρικὴν ἔαν, λέγω, εὐρίσκωνται τινὲς τοιοῦτοι, οὐαὶ καὶ μυριάκις οὐαὶ εἰς αὐτοὺς! ὅτι μεταβάλλουσι τὴν ἱερὰν τέχνην εἰς αἰσχροκερδὲς ἐπιτήδευμα, τόσον πλέον καταδίκης ἄξιον, ὅσον πραγματεύονται χωρὶς συνειδήσιν τὴν ὑγίαν καὶ ζωὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ καιρὸν ἔχουσιν ἀκόμῃ μεταβολῆς, ἃς μὲ συγχωρήσωσι νὰ τοὺς παρακαλέσω νὰ μὴ κηρυγνισθῶσι μὲ κλειστοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τοσοῦτον ἀνομίας βυθόν· ν' ἀφήσωσιν εἰς ἄλλους τὴν ἱερὰν ταύτην τέχνην, ἣτις δὲν ἔγινε δι' αὐτοὺς, καὶ νὰ μάθωσι κἀνὲν ἄλλο βίου ἐπιτήδευμα ἀρκετὸν νὰ τοὺς παχύνῃ, χωρὶς καὶ νὰ τοὺς καταστήσῃ ληστὰς καὶ φονεάς. Διότι εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ μὴ φονεύῃ ἱατροὺς, ὅστις δὲν ἔχουσιν πολλοὺς ἰδρωτάς εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἱατρικῆς· τῶν ἀδυνάτων νὰ ἱατρούῃ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς τέχνης, ὅστις τὸν ὀλίγον καιρὸν τῆς εἰς τὰ σχολεῖα διατριβῆς, χρεωστούμενον εἰς τὴν μελέτην τῶν κανόνων, τὸν ἑδαπάνησεν εἰς ἡδονὰς καὶ ἀσωτείας· τῶν ἀδυνάτων νὰ μὴ προτιμᾷ τὸ χρυσίον ἀπὸ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀρρώστων, ὅστις ἔμαθε νὰ προτιμᾷ τὰς ἡδονὰς ἀπὸ τοὺς κόπους.

Ὅχι! εὐγενὴ τῆς Ἑλλάδος μεράκια, κἀνεὶς ἀπὸ σᾶς δὲν θέλει καταισχύνειν τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα, ἐξομοιούμενος μὲ τοὺς βαρβάρους τῶν βαρβάρων ἔθνων ἱατρούς. Ὅλοι μὲ τοιαύτην ἀπόφασιν καὶ σκοπὸν τοιοῦτον θέλετε σπουδάσειν τὴν ἱατρικὴν, ὥστε νὰ γίνεσθε σωτῆρες, ὄχι λυμεῶνες τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὴν φιλάνθρωπον παραγγελίαν τοῦ προγόνου σας Ἰπποκράτους, “Ὁφελεῖν, ἢ μὴ βλάπτειν.”—ΚΟΡΑΗΣ.

ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΣΙΝΑΙΟΥ ΟΡΟΥΣ. (Ἰδε Σελ. 65)

Ἡ ΑΚΟΛΟΥΘΟΣ εἰκονογραφία παριστάνει τὸ μοναστήριον τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης, κείμενον εἰς τὴν βᾶσιν τοῦ Ὄρους Μωϋσέως, ἢ τοῦ Ὄρους Χωρήβ, ἢ μᾶλλον εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο μέρος, ὅπου τὸ βουνὸν ἀρχίζει νὰ διαχωρίζεται εἰς τὰς δύο κορυφάς, αἵτινες ὀνομάσθησαν Σινὰ καὶ Χωρήβ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ὄρη ταῦτα ἱκανῶς περιεγράφησαν εἰς τὸ ἄρθρον, τοῦ ὁποίου τὸ παρὸν εἶναι, τρόπον τινὰ, συνέχεια, θέλομεν περιορισθῆν ἐν ταῦθα εἰς τὸ Μοναστήριον.

Τὴν ἀρχὴν τοῦ Σιναίου Μοναστηρίου ἀναφέρουν αἱ τοπικαὶ παραδόσεις εἰς τὴν τετάρτην ἑκατονταε-

τηρίδα. Λέγεται ὅτι ἡ αὐτοκρατορίσσα Ἑλένη, ἡ μήτηρ τοῦ Κωνσταντίνου, ἔκαμεν ὥστε νὰ ἀνεγερθῇ ἐκκλησίδιον ἐπὶ τοῦ μέρους, ὅπου ὁ Μωϋσῆς προσεκλήθη ἐκ τῆς βᾶτου, ἥτις ἐκαίετο χωρὶς νὰ ἀναλίσκται, εἰς τὴν μεγάλην αὐτοῦ ὑπηρεσίαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκκλησία αὕτη εἴλκυε πρὸς ἐπίσκεψιν πολλοὺς καὶ ἱερωμένους καὶ κοσμικοὺς, μικρὰ μοναστήρια ὠκοδομήθησαν εἰς διάφορα μέρη τῆς χερσονήσου τοῦ Σινὰ κατὰ τὸ διάστημα τῆς προσεχούσης ἑκατονταετηρίδος. Ἄλλ' οἱ μοναχοὶ καὶ ἀσκηταί, ὅσοι διέτριβον εἰς τὰ καταστήματα ταῦτα, ὑπὸ τῶν Βεδουίνων καταθλιβόμενοι, παρεκάλεσαν τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸν νὰ οἰκοδομήσῃ ὠχυρωμένον μοναστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ προφυλάσσωνται ἀπὸ πᾶσαν καταδυναστείαν. Ὁ αὐτοκράτωρ, εὐμενῶς δεχθεὶς τὴν αἴτησιν, ἔστειλεν ἐργάτας ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Αἴγυπτον μὲ διαταγὰς νὰ κτίσωσι τοιοῦτο μοναστήριον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Μωϋσέως. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐκτεθειμένη καὶ ὑψηλὴ αὕτη τοποθεσία ἤθελεν εἶσθαι πολὺ ὀχληρὰ πρὸς τοὺς ἐνοικοῦντας, καὶ ἐπειδὴ προσέτι ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲν ὑπῆρχεν ὕδωρ, οἱ ἐπίτροποι, εἰς τοὺς ὁποίους τὸ ἔργον ἐνεπιστεύθη, εἶχον ἀρκετὴν σύνεσιν ὥστε νὰ ἀνεγείρουν αὐτὸ ἐπὶ τῆς παρούσης θέσεως. Ἀποῦ δ' ἐτελειώθη, ἐπεμψεν ὁ Ἰουστινιανὸς δούλους τινὰς ἐκ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, διὰ νὰ ὑπηρετῶσι τὸ μοναστήριον· οὗτοι ἐσυστήθησαν πανοικί εἰς τὰς γειτονικὰς κοιλάδας. Μετ' ὀλίγα δ' ἔτη ἀπέκτεσεν ἡ μονή, ὡς ἦδη ἀνεφέραμεν, τὰ ὅσα τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης, τὰ ὁποῖα καὶ μεγάλως συνέτειναν εἰς τὸ νὰ κάμωσιν αὐτὴν ἀγιωτέραν.

Πιστεύουν οἱ Σιναιῖται ὅτι αὐτὸς ὁ Μωάμεθ, εἰς μίαν τῶν ὁδοποριῶν του, ἐστάθη παρὰ τὰ τεῖχη τοῦ μοναστηρίου, καὶ ὅτι λαβὼν ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν περὶ τῆς σεβασμιότητος τοῦ Μωσαϊκοῦ ὄρους, ἐχάρισεν εἰς τὸ μοναστήριον *φίρμάνι*, δι' οὗ ἐπέταττεν εἰς τοὺς ὁπαδοὺς του σέβας πρὸς αὐτό. Λέγεται δὲ ὅτι ἔγραψε τὸ *φίρμάνι* ὁ περιβόητος Ἀλῆς, ὁ ἐξάδελφος καὶ γαμβρὸς του· καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ προφήτης, μὴ δυνάμενος νὰ γράψῃ, τὸ ἐπεβεβαίωσεν ἐντυπώσας ἐπὶ τοῦ περιγυρνῶντος τὴν ἐκτεταμένην καὶ μελανωμένην χεῖρά του. Ἰστορεῖται περιπλέον ὅτι τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἔμενεν εἰς τὸ μοναστήριον, ἕως τοῦ Σελὶμ ὁ πρῶτος ἐνίκησε τὴν Αἴγυπτον, ὁπότε, ἀκούσας περὶ τοῦ πολυτίμου τούτου λειψάνου, ἔστειλε καὶ ἐπῆρεν αὐτό, καὶ τὸ ἐπρόσθεσεν εἰς τὰ λοιπὰ λείψανα τοῦ Μωάμεθ τὰ ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ ταμείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πέμψας εἰς τοὺς μοναχοὺς ἀντίγραφον τοῦ πρωτοτύπου, ἐπικεκυρωμένον μὲ τὴν ἰδίαν του μονοκονδυλίαν. Τοῦτο ἀκόμῃ ἐπαγγέλλονται ὅτι ἔχουν, καὶ τὸ δεικνύουσι μάλιστα εἰς τοὺς περιηγητάς· ἀλλ' ὁ Burckhardt ἐξέτασεν αὐτό, καὶ εὐρὼν τὰ περιεχόμενα διάφορα ἀπ' ὅτι οἱ μοναχοὶ διῴσχυρίζονται, συμπεραίνει ἀπὸ ἐσωτερικὰς ὡς καὶ ἄλλας ἀποδείξεις, ὅτι τὸ ἔγγραφον εἶναι νόθον, καὶ ὅλα τὰ ἱστορούμενα διόλου πλαστά.

Μολονότι πολλὰ πρέπει νὰ ἔπασχον οἱ μοναχοὶ ἀπὸ

Τὴ Ὀρη Σινὰ καὶ Χωρῆθ, μετὰ τοῦ Μοναστηρίου τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, ἐκ τοῦ Βορρᾶ.

τοὺς φανατικοὺς καὶ πολεμικοὺς ὁπαδοὺς τῆς νέας πίστεως, ἡ ὀχυρότης ὁμῶς τοῦ μοναστηρίου, ἡ πραότης καὶ ὑπομονὴ τῶν ἐνοικούντων, καὶ ἡ τοῦ ἀργυρίου φρόνιμος διανομὴ, ἐφύλαττον ἀβλαβὲς τὸ κατὰστημα. Φαίνεται δὲ ἀπ' ὅσα οἱ μοναχοὶ διηγοῦνται, ὅτι οἱ προκάτοχοι αὐτῶν ἐξεωροῦντο ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων τῆς Αἰγύπτου ὡς ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἀπὸ Καΐρου εἰς Μέκκαν συνοδοιπορούντων Μουσουλμάνων προσκυνητῶν κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ δρόμου, τὸ κείμενον ἐπὶ τοῦ ἀρχτικοῦ συνόρου τῆς περιοχῆς αὐτῶν, ἀπὸ Σουές εἰς Ἀκαβᾶν. Πρὸς ἐκπλήρωσιν δὲ τοῦ καθήκοντος τούτου, ἐκρίναν ὀρθὸν νὰ προσκαλέσῃσι φυλάς τινας τῶν Βεδουίνων Ἀράβων, ὥστε νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὰς καρποφόρους πεδιάδας τοῦ Σινᾶ, καὶ νὰ γένωσιν ὑπερασπισταὶ τοῦ δρόμου. Οἱ Ἀραβες ἤλθον· ἀλλ' ἐπειδὴ ἠῤῥανεν ἡ δύναμις των ὅσον παρήκμαζεν ἡ τῶν μοναχῶν, ἐκυρίευσαν βαθμηδὸν ὅλην τὴν χερσόνησον, καὶ περιώρισαν εἰς τὸ μοναστήριον τοὺς μοναχοὺς.

Τὸ μοναστήριον εἶναι τοποθετημένον εἰς κοιλάδα τόσον μικροῦ πλάτους, ὥστε ἐν μέρος τοῦ οἰκοδομήματος ἴσταται ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ ὄρους, ἐνῷ εἴκοσι μόνον βημάτων διάστημα ὑπάρχει μετὰ τῶν τειχῶν αὐτοῦ καὶ

τοῦ ἀνατολικοῦ ὄρους. Ἡ κοιλάς αὕτη εἶναι ἀνεωγμένη πρὸς βορρᾶν, ὅθεν πλησιάζει ὁ ἀπὸ τοῦ Καΐρου δρόμος· ἀλλὰ πρὸς νότον, εὐθὺς ὀπισθεν τοῦ μοναστηρίου, φράσσεται ὑπὸ τρίτου βουνοῦ ὀλιγώτερον ἀποτόμου τῶν δύο ἄλλων. Τὸ μοναστήριον εἶναι ἀνώμαλον τετραγώνον, 130 περίπου βημάτων ἀφ' ἐκάστης πλευρᾶς, περικεκλεισμένον ὑφ' ὑψηλοῦ καὶ στερεοῦ τείχους, καὶ ὠχυρωμένον μὲ διάφορα πυργίδια· τὸ κάτω μέρος τοῦ τείχους εἶναι κτισμένον ἀπὸ μεγάλους κοκκωτοὺς λίθους, τὸ δὲ ἀνώτερον ἀπὸ μίγμα τι κοκκωτῆς ἄμμου καὶ χαλίκων, συνηνωμένων διὰ λάσπης, ἥτις ἀπέκτησε μεγίστην σκληρότητα. Τὸ μοναστήριον περιέχει ὀκτὼ ἢ δέκα μικρὰς αὐλὰς, τινὲς ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι κεκαλλωπισμέναι μὲ πρασιάς ἀνθέων καὶ φυτῶν· βλαστάουσι δὲ καὶ ὀλίγοι φοῖνικες καὶ κυπάρισσοι, ὡς καὶ πλήθος ἀμπέλων. Ἡ διανομὴ τοῦ ἐνδοτέρου εἶναι πολὺ ἀνώμαλος, διὰ τὴν κατωφερῆ θέσιν τοῦ οἰκοδομήματος· ὅλον ὁμῶς εἶναι καθάριον καὶ εὐμορφον. Πάμπολλα μικρὰ δωμάτια ὑπάρχουν εἰς τὰ ἄνω καὶ κάτω πατώματα, ἐξ ὧν ὀλίγα τῶρα κατοικοῦνται. Τὸ κυριώτερον αὐτοῦ ἐνδοτέρου εἶναι ἡ μεγάλη ἐκκλησία, ἥτις, ὡς καὶ τὸ μοναστήριον, ὠκοδομήθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀλλ' ἐκτοτε πολλάκις ἐπεσκευάσθη. Τὸ σχῆμα

τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἐπίμηκες τετράγωνον· τὴν στέγην ὑποστηρίζει διπλὴ σειρὰ ὠραίων κιόνων ἀπὸ κοκκωτῆν πέτραν, τοὺς ὁποίους ἔχουσι γυφωμένους ἴσως διότι τὸ φυσικὸν χρῶμα τῆς πέτρας δὲν ἦτον εὐάρεστον εἰς τοὺς μοναχοὺς, οἵτινες πανταχόθεν περίξ αὐτῶν ἐβλεπον κοκκόλιδον. Ὁ θόλος ὁ ὑπεράνω τοῦ θυσιαστηρίου μένει ἔτι ὁποῖος ἐξ ἀρχῆς κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τοῦ ὁποίου τὴν ζωγραφίαν, ὡς καὶ τὴν τῆς συζύγου αὐτοῦ Θεοδώρας, ἐμπορεῖ τις ἀκόμη νὰ διακρίνῃ ἐπὶ τοῦ θόλου, ὁμοῦ μὲ εἰκόνα τῆς Μεταμορφώσεως, πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας τὸ μοναστήριον ἀνηγέρθη. Οἱ περίξ τοῦ θυσιαστηρίου τοῖχοι εἶναι πολυτελῶς κεκοσμημένοι μὲ ἀργυρᾶς λυχνίας, ζωγραφίας, καὶ εἰκόνας ἁγίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρωτεύει ὁ Ἅγ. Χριστόφορος, κυνὸς ἔχων κεφαλὴν. Τὸ ἔδαφος τῆς ἐκκλησίας εἶναι περικαλλῶς μὲ μάρμαρα ἐστρωμένον. Ἐνταῦθα ἔχουσιν ἀποτεθειμένα τὰ λείψανα τῆς Ἅγ. Αἰκατερίνης, ἥτις ἔδωκε τὸ ἑαυτῆς ὄνομα εἰς τὴν μονὴν καὶ εἰς τὸ ὄρος ἐφ' οὗ ἱσταται. Ἀξιοσημείωτον εἶναι προσέτι τὸ ἀργυροῦν κάλυμμα σαρκοφάγου τινὸς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου παριστάνεται ἡ μορφή τῆς Ῥωσιίδος αὐτοκρατορίσσης Ἀννης κατὰ τὸ πλῆρες μῆκος τῆς. Ἐστάλη δ' ἐνταῦθα ὑπὸ τῆς ἡγεμονίδος ἐκείνης, ἥτις ἔτρεφε σκοπὸν, ὅστις ὁμῶς ποτὲ δὲν ἐκτελέσθη, νὰ ταφῇ ἐντὸς αὐτοῦ. Εἰς παρεκκλήσιον σιμὰ τῆς ἐκκλησίας δεικνύουσιν οἱ μοναχοὶ τὸ μέρος, ὅπου ὑποθέτουν ὅτι ἔστεκεν ἡ καιομένη βάτος· οὗτος δὲ λογίζεται ὁ ἁγίω. τατος ὧλων τῶν ἐπὶ τοῦ ὄρους τόπων. Ἐκτὸς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ὑπάρχουν εἰκοσιεπτὰ ἄλλαι ἐκκλησίαι καὶ παρεκκλήσια δισκορπισμένα κατ' ὅλον τὸ μοναστήριον, εἰς πολλὰ ἐκ τῶν ὁποίων τελεῖται καθημέραν ἡ λειτουργία, καὶ εἰς ἅπαντα τοῦλάχιστον τὴν Κυριακὴν. Τὸ κατάστημα τοῦτο ὠμοιάζει κατ' ἀλήθειαν τὸ ἐν Ἱερουσαλὴμ τοῦ Ἁγίου Τάφου, περιέχον ἐκκλησίας δι' ὅλα τὰ Χριστιανικὰ κόμματα, ἐξαιρέσει τῶν Διαμαρτυρομένων. Πολλὰ ὁμῶς αὐτῶν πρὸ πολλοῦ παρητήθησαν ὑπὸ τῶν ιδιοκτητῶν. Τὸ πλέον αξιοσημείωτον εἶναι ὅτι μεταξὺ αὐτῶν εὐρίσκεται Μωαμεθανικὸν τσαμίον, ἀρκετὰ μέγαλον ὥστε νὰ περιέχῃ 200 προσκυνητὰς, ἱστάμενον δὲ πλησιέστατα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Οἱ μοναχοὶ λέγουσι ὅτι ἠκοδομήθη ὡς ἐμπόδιον τῆς τοῦ μοναστηρίου καταστροφῆς, καὶ διηγοῦνται ὅτι ὁ Σουλτὰν Σελίμ, λαβὼν μεγάλην κλίσιν πρὸς τινὰ Ἑλληνα ἱερέα, ἐπεμψεν αὐτὸν ἀσθενήσαντα εἰς τὸ μοναστήριον τοῦτο, πρὸς ἀνάβρωσιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἀπέθανε, στοχαθεῖς ὁ Σουλτάνος αἷτιον τοῦ θανάτου αὐτοῦ τοὺς μοναχοὺς, διέταξε τὸν κυβερνήτην τῆς Αἰγύπτου νὰ καταστρέψῃ ὅλα τὰ εἰς τὴν χερσόνησον Χριστιανικὰ κατὰστήματα, ἐξ ὧν ἦσαν διάφορα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν. Τὴν διαταγὴν ταύτην ἀκούσαντες οἱ μοναχοὶ τῆς Ἅγ. Αἰκατερίνης, καὶ τὰς πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς γινομένης ἐτοιμασίας, ἔσπευσαν νὰ ἀνεγείρῃσι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος τσαμίον, εὐέλπιδες ὅτι οὕτω πως ἤθελεν ἐμποδισθῇ ἡ τοῦ μοναστηρίου καταστροφή.

Ἡ ἐπινόιά των ἐπέτυχε, καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον φροντίζουσιν ἕκτοτε νὰ διατηρῶσιν ἐπεσκευασμένον τὸ τσαμίον. Ἀλλὰ τὰ ἐν τῷ μοναστηρίῳ Ἀραβικὰ ὑπομνήματα περιγράφουσι τὸ τσαμίον ὡς ὑπάρχον ὑπὲρ τὴν μίαν ἐκατονταετηρίδα πρὸ τῆς ἐποχῆς, τὴν ὁποίαν προσδιορίζει αὕτη ἡ παράδοσις, καὶ ἀναφέρουσι περιστατικά σχεδὸν ἀποδεικνύοντα ὅτι τὸ πρᾶγμα ἀληθῶς εἶχεν οὕτω. Διατηρεῖται δ' ἐν εὐταξίᾳ ὑπὸ τῶν Βεδουϊνῶν Θεραπόντων, οἵτινες συχνάζουσιν εἰς αὐτὸ τὰς Παρασκευὰς πρὸς λατρίαν τοῦ Θεοῦ. Ἐνίοτε τὸ ἐπισκέπτονται Μωαμεθανοὶ προσκυνηταὶ, καὶ μόνον ὅταν ἐπίσημός τις Μουσουλμάνος παρευρίσκηται, γίνεται ἡ ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ Μιναρὲ συνήθης πρόσκλησις.

Ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου ὑπάρχουσι δύο βαθεῖα καὶ ἀρθρῶνα φρέατα πηγαιῶν ὕδατος. Ἐν αὐτῶν καλεῖται τὸ φρέαρ τοῦ Μωϋσέως, διότι πιστεύουσιν ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἔπιεν ἐξ αὐτοῦ. Τὸ δ' ἄλλο λέγεται ὑπὸ τῶν μοναχῶν ὅτι χρεωστεῖται εἰς Ἀγγλον τινὰ Λόρδον, καὶ φέρει χρονολογίαν 1760· ὑπάρχει δὲ καὶ δεξαμενὴ βροχίνου ὕδατος. Ὅθεν οἱ μοναχοὶ κατ' εὐτυχίαν δὲν περιμένουσι τὸ ὕδωρ ἀπὸ τὰς δυνάμεις, τὰς ὁποίας οἱ ἄγριοι γείτονές των ἀποδίδουν εἰς αὐτοὺς. Οἱ Βεδουῖνοι φρονοῦν ὅτι αἱ βροχαὶ ὑπόκεινται εἰς τὴν ἰδιαιτέραν διεύθυνσιν τοῦ Μωϋσέως, καὶ εἶναι πεπεισμένοι ὅτι οἱ μοναχοὶ ἔχουσι βιβλίον καλούμενον Τσουράτ, σταλθὲν ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὸν Μωϋσέα, ἀπὸ τὴν ἀνοίξιν καὶ κλεῖσιν τοῦ ὁποίου κρέμανται αἱ βροχαὶ τῆς χερσονήσου. Διὰ τὴν ὑπόληψιν ταύτην ἀρκετὰ ἐνοχλοῦνται οἱ μοναχοὶ, πλὴν καὶ ὅχι πάντῃ ἀναιτιῶς· διότι ἐν καιρῷ ἀνομβρίας εἶχον συνήθειαν, ἐν λιτανείᾳ εἰς τὸ ὄρος τοῦ Μωϋσέως ἀναβαίνοντες, νὰ κάμνωσι παρακλησεις· ὁπότε δ' ἤρχετο ἡ βροχὴ, ἀπέδιδον αὐτὴν εἰς τὰς δεήσεις των. Οἱ ἀπλοῖ Βεδουῖνοι, σταθερῶς τοῦτο πιστεύοντες, ἐσυμπέραναν κατὰ φυσικὸν λόγον, ὅτι, ἂν οἱ μοναχοὶ ἤμπορουν νὰ φέρωσι τὴν βροχὴν, ἠδύναντο ὡσαύτως καὶ νὰ τὴν βαστάξωσιν· ἐπομένως δὲ, ὅταν τύχῃ ἀνομβρία, κατηγοροῦσιν ὡς πρωταίτιους τοὺς καλογήρους, καὶ πολλάκις ταραχῶδως συναθροισόμενοι ἀναγκάζουσιν αὐτοὺς νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸ ὄρος καὶ νὰ προσευχηθῶσι. “Πρὸ τινων χρόνων,” λέγει ὁ Burekhardt, “μετ' ὀλίγον ἀποῦ ἐγινε λιτανεία ὑπὲρ βροχῆς, ἔπεσε ῥαγδαία πλημμύρα εἰς τὴν χερσόνησον, ἥτις ἠφάνισε πολλοὺς φοίνικας· Βεδουῖνός τις, τοῦ ὁποίου τὴν κάμηλον καὶ τὰ πρόβατα εἶχεν ἀφαρπάσειν ὁ χεῖμαρρος, ὑπῆγε μανιῶδης εἰς τὸ μοναστήριον, καὶ ἐपुरοβόλησε κατ' αὐτοῦ· ἐρωτηθεὶς δὲ τὸ αἷτιον, ἐξέφωνε—“Διατί τόσον ἠνόηξετε τὸ βιβλίον, ὥστε ὅλοι νὰ πνιγῶμεν!” Δῶρὰ τινὰ τὸν κατησύχασαν· ἀλλ' ἀναχωρῶν παρεκάλεσε τοὺς μοναχοὺς ν' ἀνοίγωσι τὸ Τσουράτ μόνον ἐξ ἡμισεῖας εἰς τὸ μέλλον, ὥστε νὰ γίνωνται μετριώτερον αἱ βροχαί.”

Κάμμία τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐκκλησιῶν δὲν ἔχει κωδωνοστάσιον· ὑπάρχει ὁμῶς εἰς κώδων, ὅστις σημαίνεται κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν. Συνήθως προσκαλοῦσι

τοὺς μοναχοὺς εἰς τὸν ὄρθρον, με ῥάβδον κρούοντες ἐπὶ μακροῦ κομματίου κοκκοπέτρας ἀπὸ σχοινία κρεμαμένης, ἥτις ἀποτελεῖ ἤχον καθ' ὅλον τὸ μοναστήριον ἀκούμενον· πλησίον δὲ ταύτης κρέματαί καὶ τὸ σύνηθες ξύλινον σήμαντρον, τὸ ὁποῖον, ἤχον διάφορον ἀποτελοῦν, προσκαλεῖ τοὺς μοναχοὺς εἰς τὸν ἐσπερινόν.

Τὴν σήμερον τὸ μοναστήριον τοῦ Ὁρους Σινά περιέχει ἡγούμενον καὶ τριάκοντα περίπου μοναχοὺς. Ὁ ἡγούμενος εἶναι ἀληθῶς ἡ κεφαλὴ τῆς κοινότητος, καὶ διοικεῖ ὅλας τὰς ὑποθέσεις αὐτῆς· ἀλλὰ τὸ τάγμα τῶν Σιναιτῶν, διεσκορπισμένον ἐν γένει καθ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀσιατικῆς Τουρκίας, ὑπόκειται εἰς ἀρχιεπίσκοπον, ἐκλεγόμενον ὑπὸ συνόδου ἀπεσταλμένων ἐκ τοῦ Ὁρους Σινά καὶ τοῦ ἐν Καίρῳ υἱοθετημένου μοναστηρίου. Ἐκτὸς τοῦ τελευταίου τούτου μοναστηρίου, τὸ ὁποῖον περιέχει ἡγούμενον καὶ πεντήκοντα μοναχοὺς, Σιναιτικά μετόχια καὶ κτήματα ὑπάρχουν εἰς ἄλλα πολλὰ μέρη τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἐξαιρέτως δὲ εἰς τὴν Κρήτην καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἐχει δὲ καὶ δύο μικρὰ ἐκκλησίας εἰς τὴν Ἰνδιάν, — μίαν εἰς τὴν Καλκοῦτταν, καὶ τὴν ἄλλην εἰς Σουράτ. Οἱ πλείστοι τῶν Σιναιτῶν εἶναι ἀπὸ τὰς νήσους τοῦ ἀρχιπελάγους· μένουσι δὲ εἰς τὸ μοναστήριον τέσσαρα ἢ πέντε ἔτη, ἐπιστρέφοντες ἀκολούθως εἰς τὴν πατρίδα των, καὶ ἐπαιρόμενοι καθ' ὅλον τὸ ἐπίλοιπον διάστημα τῆς ζωῆς δι' ὅσα ἔπαθον ἀπὸ τῶν Βεδουίνων· τινὲς ὅμως μένουσι ἐκεῖ διαπάντα. Ὡς ἐπιτοπλεῖστον εἶναι ἀμαθέστατοι. Ὅτε ὁ προεξηγμένος περιηγητής Burekhardt ἦτον ἐκεῖ, ἀλίγους μόνον εὐρῆκεν οἵτινες ἐνόουν τὴν Ἀραβικὴν, καὶ οὐδένα ἱκανὸν νὰ τὴν ἀναγινώσκῃ ἢ νὰ τὴν γράφῃ· ἀκόμη καὶ τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν, τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν, ὀλίγοι ἐδύναντο ἐλευθέρως νὰ ἀναγινώσκουσιν, ἐκτὸς εἰς τὰ εὐχολόγια, καὶ εἰς μόνον ὅπως οὖν καταλάμβανε τὴν ἀρχαίαν. Ἐχουσι καλὴν βιβλιοθήκην, συνισταμένην ἐκ 1500 Ἑλληνικῶν τόμων καὶ 700 Ἀραβικῶν χειρογράφων, τῆς ὁποίας ὅμως δὲν ἐκτιμῶσιν ἱκανῶς τὴν ἀξίαν, ἂν καὶ (πρὸς τιμὴν αὐτῶν ἅς τὸ εἴπωμεν) κατ' οὐδένα τρόπον δὲν στέργῃσι ν' ἀποχωρισθῶσι τὰ βιβλία. Διὰ τὸ ἀσφαλέστερον ὅμως μετεκομίσθησαν εἰς τὴν Αἴγυπτον τὰ πολυτιμότερα ἐξ αὐτῶν.

Τὴν σήμερον σπανίως οἱ ξένοι ἐπισκέπτονται τὸ μοναστήριον, μολονότι ἕως εἰς τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος τακτικαὶ συνοδοιπορίαι πολλάκις ἐφθάνον ἀπὸ τὸ Καῖρον καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ. Εἰς τὰ ὑπομνήματα τοῦ μοναστηρίου γίνεται λόγος περὶ 800 Ἀρμενίων οἵτινες ἐφθασαν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ εἰς μίαν ἡμέραν, καὶ περὶ 500 Κόπτων ἀπὸ τὸ Καῖρον. Τὴν σήμερον μόλις ἐπισκέπτονται τὸ μοναστήριον ἐξήκοντα ἢ ὀγδοήκοντα ἐτησίως. Βλέπουσι δὲ πάντοτε μετὰ χαρᾶς τοὺς ξένους οἱ μοναχοὶ φθάνοντας εἰς τὴν ἐρημίαν ἐκείνην, καὶ ὑποδέχονται αὐτοὺς φιλοξένως, καὶ μετ' εὐνοίας τοὺς περιποιοῦνται. Ἡ πύλη πάντοτε

εἶναι πεφραγμένη με πέτρας· καὶ ὅταν φθάσῃ ξένος τις, ἀνάγκη νὰ φωνάξῃ μεθ' ὅλης δυνάμεως πρὸς τὸν θυρῶν· οὗτος δὲ κρεμάζει σχοινίον, εἰς τὸ ὁποῖον δένει τὸ συστατικόν του γράμμα ὁ ὁδοιπόρος· καὶ ἂν με τοῦτο εὐχαριστηθῇ ὁ ἡγούμενος, τότε καταβιβάζεται σχοινίον με σανίδιον εἰς τὴν ἄκραν ἀπὸ παράθυρον τριάκοντα ἕως τεσσαράκοντα πόδας ὑψηλόν, καὶ ὁ ξένος ἀναβιβάζεται δι' ἐργάτου.

Ἡ τάξις τοῦ μοναστηρίου ὡς πρὸς τροφὴν καὶ προσευχὴν εἶναι πολὺ αὐστηρά. Οἱ μοναχοὶ ἔχουν χρέος νὰ παρευρίσκωνται εἰς ἀκολουθίας δις τῆς ἡμέρας καὶ δις τῆς νυκτός. Οἱ κανονισμοὶ των ἀπαιτοῦσι νὰ μὴ κρεμναγῶσι ποτέ· ἄρτος καὶ χόρτα συνιστῶσι τὸ κυριώτερον μέρος τῆς τροφῆς των. Λαμβάνουσι δὲ τὰ λαχανικά των ἀπὸ τερπνὸν κῆπον εἰς τὸ κτίριον παρακείμενον, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάρχει ὑπόγειος δίοδος. Παράγει δὲ παντὸς εἶδους καρποὺς καὶ λαχανικά τῆς ἀρίστης ποιότητος· ἀλλὰ σπανίως ἐπισκέπτονται αὐτὸν οἱ μοναχοὶ, πλὴν τῶν ὀλίγων ὅσοι τὸν καλλιεργοῦσι· διότι, ἂν καὶ περικλείωσιν αὐτὸν ὑψηλοὶ τοῖχοι, δὲν εἶναι ἀπρόσιτος εἰς τοὺς Βεδουίνους, οἵτινες πρὸ ἱκανῶν ἤδη ἐτῶν συλλέγουσι τοὺς καρποὺς, τὰ λαχανικά μόνον εἰς τοὺς καλογήρους ἀφίνοντες. Ὁ ὑγιέστατος ἀὴρ τοῦ μοναστηρίου καὶ ἡ τῶν ἐνοικούντων ἀπλὴ διαίτα καθιστῶσι τὰς νόσους σπανιωτάτας μεταξὺ των· πολλοὶ δ' αὐτῶν εἶναι πρεσβύτατοι ἐν πλήρει ἀπολαύσει τῶν σωματικῶν καὶ νοητικῶν δυνάμεων. Ὅλοι ἐξασκοῦσι τέχνην τινὰ, ὥστε ὀλίγα χρειάζονται ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον· τοῦτο δὲ συνειδίχεται καὶ ὁπότε κατεῖχοντο τὰ τριακόσια κελλία τὰ τὴν σήμερον εὐκαιρα.

Πρὸ τοῦ 1760 ὁ ἀρχιεπίσκοπος κατὰκει ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου· ἀλλὰ χάριν οἰκονομίας διατρίβει ἔκτοτε εἰς τὰ ἔξω. Ἡ παρουσία του ἤθελε κάμνειν τοὺς Βεδουίνους ν' ἀπαιτῶσι μεγάλα φιλοδωρήματα, ἐξαιρέτως ἐπὶ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ, ὁπότε ἤθελεν ἀνοίγεσθαι ἡ πεφραγμένη πύλη, καὶ ἅπαντες οἱ τῶν Βεδουίνων πρόκριτοι ἤθελον ἔχειν τὸ δικαίωμα νὰ ἐμβαίνωσιν εἰς τὰ τεῖχη.

Ἀδιάκοπον ἐνόχλησιν προξενοῦν οἱ Βεδουῖνοι εἰς τοὺς ἀγαθοὺς καλογήρους, ὡς παρετήρησεν ἡδὴ ὁ ἀναγνώστης. Πρὸ πολλοῦ ἐπικρατεῖ συνήθεια, — ὅποιος αὐτῶν ἤθελε πλησιάσειν εἰς τὸ μοναστήριον, ἀνὴρ, γυνή, ἢ τέκνον, νὰ λαμβάνῃ ἄρτον διὰ πρόγευμα καὶ δεῖπνον, ὅστις καταβιβάζεται εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸ παράθυρον, ἐπειδὴ κἀνεὶς Βεδουῖνος, πλὴν τῶν θαρπόντων τοῦ καταστήματος, δὲν συγχωρεῖται νὰ ἐμβαίῃ μέσα εἰς τὰ τεῖχη. Κατ' εὐτυχίαν εἰς τὴν περίχωρον δὲν ὑπάρχουσι καλὰ νομαί· ὅθεν ἀναγκαζόμενοι οἱ Ἀραβες νὰ ἔχῃσι μακρὰν τὰ σκηνώματά των, κάμνουσι σπανιώτερον τὰς ἐπισκέψεις των. Μ' ὅλον τοῦτο, ἡμέρα δὲν περνᾷ, καθ' ἣν νὰ μὴ δώσωσιν ἄρτον οἱ μοναχοὶ εἰς τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα ἐξ αὐτῶν. Τὴν παρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα οἱ Βεδουῖνοι ἀπῆλθον ἐτι μεγαλῆτερα προνόμια, ἔχοντες τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνωσιν

βάνωσι κρέας εἰς τὸ πρόγευμα καὶ εἰς τὸ δεῖπνον· καὶ τῶντι δυσκολεύεται τις νὰ ἐννοήσῃ πῶς κατέπεισαν αὐτοὺς οἱ μοναχοὶ νὰ παραιτήσῃσι τοιοῦτο προνόμιον. Τὴν σήμερον δ' ἀκόμη, ὁπότεν ἔλθῃ κἀνεὶς ἀπὸ τοὺς προϋχοντας τῶν Ἀράβων εἰς τὸ Μοναστήριον, λαμβάνει, ἐκτὸς τοῦ ἄρτου, ὄσπρια, καφέν, ζάχαριν, σαπόνιον, καὶ κάποτε χειρόμακτρον, ἱατρικὰ, ἢ ἐνδύματα. Φαίνεται ὅμως ὅτι αἱ φυλαὶ, αἱ προστάτιδες τοῦ μοναστηρίου καλοῦμεναι, ὀφείλου, ἀντὶ τῶν προνομίων τὰ ὁποῖα χαίρονται, νὰ ὑπερασπίζωνται ἢ τοῦλάχιστον νὰ μὴ ἐνοχλῶσι τοὺς εἰς τὸ ὅρος ὁδοιποροῦντας προσκυνητὰς, καὶ νὰ βοηθῶσιν εἰς τὴν μετακομιδὴν τῶν διὰ τὸ μοναστήριον φορτίων. Διὰ τοιαύτας ἐκδουλεύσεις στέλλονται εἰς τὰς μακρυνωτέρας φυλάς ἐτήσια δῶρα, συνιστάμενα ἐξ ἀργυρίου καὶ φορεμάτων. Αἱ σχέσεις δ' αὗται μεταξὺ τῶν μοναχῶν καὶ τῶν Ἀράβων γεννῶσι πολλάκις σπουδαίας ἐριδας. Ἐάν, παρὰδείγματος χάριν, σημαντικὸς τις Βεδουῖνος ὑπάγῃ εἰς τὸ μοναστήριον, καὶ δὲν εὐχαριστηθῇ μὲ τὸ δῶρον τὸ ὁποῖον ἤθελε λάβειν, πάραυτα κηρύσσεται ἐχθρὸς τῶν καλογέρων, καὶ ἀρχίζει νὰ λεηλατῇ τοὺς κήπους, ἑωστὺ νὰ ἐξιλεωθῇ διὰ πολυτιμότερου χαρίσματος. Πλὴν μ' ὅλας ταύτας τὰς καταδυναστείας, φρονεῖ ὁ Burckhardt ὅτι περὶ τὰς 100,000 γρόσια ἐξαρκοῦν δι' ἅπασαν τὴν τακτικὴν καὶ ἄτακτον δαπάνην τοῦ κατὰστήματος. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς μᾶς εἰδοποιεῖ ὅτι, ὁπότεν ἦναι δυσαρεστημένοι οἱ Βεδουῖνοι, πιάνουν κάποτε μοναχοὺς εἰς τὰ ὄρη καὶ τοὺς ξυλίζουσιν, ἢ πετροβολοῦν ἢ πυροβολοῦν εἰς τὸ μοναστήριον ἀπὸ τὰ γειτονικὰ ὕψη. Ἐτυχε δὲ καὶ οἱ μοναχοὶ νὰ πυροβολήσῃσι κατὰ τῶν Βεδουῖνων, διότι ἔχουν ἀρίστην ὀπλοθήκην καὶ δύο μικρὰ κανόνια· προσέχουν ὅμως νὰ μὴ φονεύσῃσι κανένα. Μολονότι δὲ ὀλίγον εὐχαριστοῦνται μὲ τοιοῦτους ταραχῶδεις γείτονas, καὶ μολονότι περιγράφουν αὐτοὺς εἰς τοὺς ξένους ὡς αὐτόχρημα διαβόλους, ἔχουν μ' ὅλον τοῦτο ἀρκετὴν σύνεσιν ὥστε νὰ ἐννοῶσι καὶ τὰς ὠφελείas, ὅσαι προκύπτουν ἀπὸ τὸν εὐδιάλλακτον καὶ πιστὸν χαρακτῆρα τῶν Βεδουῖνων. “Ἄν τὸ μοναστήριόν μας,” λέγουν, “ὑπέκειτο εἰς τὰς μεταβολὰς καὶ καταδυναστείας τῆς Αἰγύπτου ἢ τῆς Συρίας, πρὸ πολλοῦ ἤθελεν εἰσδαὶ παρητημένον· ἀλλ' ἡ Πρόνοια μᾶς διεφύλαξε, δοῦσα γείτονas τοὺς Βεδουῖνους.”

ΠΕΡΙ ΑΠΙΣΤΙΑΣ

ΚΑΜΜΙΑ ὑπόθεσις δὲν ὑπάρχει τόσον σπουδαία καθ' ἑαυτήν, ὅσον τὸ ζήτημα ἐάν ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία ἀληθεύῃ ἢ ὄχι. Ἄν ἀληθεύῃ, ὡς ὁ βίος καὶ ὁ θάνατος τῶν Ἀποστόλων διακηρύττουσι, καὶ ὡς μυριάδες εὐσεβῶν καὶ πεφωτισμένων ἀνδρῶν καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας ἐπίστευσαν καὶ πιστεύουσι, τότε ἀξίζει βέβαια νὰ διαδοθῇ εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην, καὶ νὰ κατασταθῇ ἡ μόνη θρησκεία τῆς ἀνθρωπότητος. Ἄλλ' ἂν, ἐξ ἐναντίας, ἦναι ψευδής, τότε βέβαια πρέπει νὰ θεω-

ρῇται ὡς μία τῶν παχυλωτάτων καὶ ἀναιδεστώτων πλάνων ἀφ' ὅσας ὁ κόσμος ποτὲ εἶδε.

Ἡ φύσις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι τοιαύτη, ὥστε πρέπει ἡ ἐγκαρδίως νὰ πιστεύσωμεν καὶ νὰ ἐγκολπωθῶμεν αὐτόν, ἢ νὰ τὸν ἀποβάλωμεν μετὰ περιφρονήσεως καὶ βδελυγμοῦ. Τὸ Εὐαγγέλιον μᾶς λέγει περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος καὶ ὁ παντοδύναμος Σωτὴρ τῶν ἁμαρτωλῶν· αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς δηλοποιεῖ ὅτι εἶναι ὁ μονογενὴς καὶ ἀγαπητὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅτι κατέβη ἐξ οὐρανοῦ ἀπὸ τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς, ὅτι ὑπῆρχε πρὸ τοῦ Ἀβραάμ, ὅτι εἶχεν ἐξουσίαν νὰ καταθέσῃ καὶ πάλιν νὰ λάβῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ὅτι ὁ Πατὴρ εἶχε δώσειν εἰς αὐτόν πᾶσαν ἐξουσίαν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ὅτι αὐτὸς καὶ ὁ Πατὴρ εἶναι ἐν, ὅτι εἶναι ὁ Ὑπέρτατος Κριτὴς πάντων τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι δύναται νὰ δώσῃ καὶ θέλει δώσειν αἰώνιον ζωὴν εἰς ὅλους τοὺς πιστεύοντας. Ταῦτα πάντα διεκήρυξε περὶ ἑαυτοῦ ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Οἱ δὲ Ἀπόστολοι, ἀφοῦ ὑπὲρ τὰ τρία ἔτη ἐδιδάχθησαν ὑπ' αὐτοῦ, διεκήρυξαν ὅτι ἐν μορῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμόν ἠγήσατο τὸ εἶναι Ἰσα Θεῷ· ὅτι ἐν ἀρχῇ ἦτο μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἦτο Θεός, ὅτι τὰ πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένοντο, ὁρατὰ τε καὶ ἀόρατα, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς Θεός καὶ ἡ αἰώνιος ζωὴ.

Αἱ δημοποιήσεις αὗται τί διακηρύττουσι; Βέβαια ἡ ἐκπληκτικὴν ἀλήθειαν, ἡ ψεῦδος τερατώδες. Εἰς μάτην ἤθελε τις εἰπεῖν ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦτον ὁ βαθυτάτος τῶν φιλοσόφων, ὁ περινούστατος τῶν ἡθικολόγων, καὶ ὁ μέγιστος τῶν εὐεργετῶν τῆς ἀνθρωπότητος· ταῦτα πάντα οὐδὲν ἰσχύουσιν, ἂν δὲν ἦτον ὅ,τι καὶ αὐτὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι τοῦ διεκήρυττον ὅτι εἶναι, ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ σταλθεὶς ἐξ οὐρανοῦ νὰ λυτρώσῃ τὸν κόσμον. Ὁ πλάνος οὔτε φιλόσοφος ἐμπορεῖ δικαίως νὰ ὀνομάζεται, οὔτε ἡθικολόγος, οὔτε εὐεργέτης. Τὸ ἐπαναλαμβάνομεν, ἂν δὲν ἦτον ὅ,τι ἐπηγγέλλετο, καὶ ὅ,τι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ διεκήρυττον, Θεὸς πεφανερωμένος ἐν σαρκί, τότε πρέπει νὰ εἰπωμεν, —καὶ τὸ λέγομεν μὲ βαθὺ αἰσθημα τῆς δυσσεβείας τοιοῦτου λόγου,—ὅτι ὁ θεμελιωτὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦτον ὁ τολμηρότατος τῶν λαοπλάνων.

Ἡ βλασφημία αὕτη, καίτοι φρικωδεστάτη, εἶναι ἀχώριστος συνέπεια τῆς ἀπιστίας. Εἰς μάτην ἀποποιούνται αὐτὴν πολλοὶ τῶν ἀπίστων· εἰς μάτην τινὲς τῶν ἐπισημοτέρων ἐλάλησαν μὲ τοσοῦτον σέβας περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Χριστοῦ, ἠναγκασμένοι, τρόπον τινά, ἀπὸ τὴν καθαρότητα καὶ τὴν ἀμώμητον ἀγιωσύνην τῆς ζωῆς του. Ἄς μὴν ἀπατώμεθα μὲ κενοὺς λόγους. Ἄν ὁ Χριστιανισμὸς ἦναι πλάνη, καὶ ὁ αὐτουργός του ἦτο πλάνος ἐπίσης.

Χριστιανισμὸν ὅμως λέγοντες, ἐννοοῦμεν αὐτόν καθ' ὅλον, ὁποῖον ὁ Χριστὸς τὸν ἐδίδαξεν εἰς τοὺς Ἀποστόλους, καὶ ὁποῖον οἱ Ἀπόστολοι τὸν παρέδωκαν εἰς τὸν κόσμον, χωρὶς τὰς προσθήκας καὶ παραμορφώσεις ὅσας κατὰ καιροὺς καὶ τόπους ἔλαβεν. Αἱ ἀνθρώπι-